

Televizyon Dizilerinde Kadına Yönelik Şiddet ve Ataerkilliğin Temsili

Doç.Dr. Rumeysa AKGÜN

Kırıkkale Üniversitesi

Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü

ORCID: 0000-0003-4226-2191

rumeysaakgun@gmail.com

Özet

İnsanlığın ilk ortaya çıktığı dönemde kadınlar erkeklerle birlikte avcılık ve toplayıcılık yapmaktaydı. Tarımın bulunması ve insanların yerleşik hayata geçmesinden sonra kadınlar daha çok evin içinde ve erkekler dışarıda çalışmaya başladı. Bebek ölüm oranlarının artması ile de kadınların yaşamı daha çok evin içinde şekillenmeye başladı. Bu durum kadınların savaş sonrası iş gücüne erkek katılımının azalması ve sanayi devrimi sonrasına kadar devam etti. Bu süreçlerde kadınlar tekrar toplum içinde çalışmaya ve sosyal hayata katılmaya başladı. Bununla birlikte kadınların büyük çoğunluğu ev yaşamlarında çalışmaya devam etti.

Teknolojik gelişmeler ve televizyonun evlere girmesi ile insanlar evin içinden çıkmadan dışarı dış dünyanın yansıtıcısı olan televizyon ile birlikte evin dışındaki hayat ile ilgili bilgi almaya başladılar. Sonrasında ise bireylerin izledikleri bu görüntüler onların yaşamlarını şekillendirmede oldukça etkili olmaya başlamıştır.

Bu noktadan hareketle bu çalışma televizyon dizilerinin kadının temsilini ve topluma etkisini belirlemek üzere gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma yönteminden fenomenolojik araştırma yöntemi ile gerçekleştirilen çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılarak 40-45 (orta yetişkinler) ve 20-25 (genç yetişkinler) yaş aralığındaki iki farklı neslin düşüncelerinin karşılaştırılması esas alınmıştır. Araştırma

kapsamında toplamda 30 kişiyle derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Çalışma kapsamında kadına yönelik şiddetin gösterimi, cinsiyet eşitsizliğinin dizilerdeki sunumu ve dizilerde ataerkilliğin simgelenmesi olmak üzere üç tema oluşmuştur. Araştırmanın sonucunda, televizyon dizilerinde kadına yönelik şiddetin çok fazla olduğu, dizilerin kadını daha güçsüz gösterdiği ve ataerkilliğin yoğun olarak işlendiği görülmektedir. Bu sonuçlar doğrultusunda televizyonun bireyler üzerindeki etkisi düşünüldüğünde televizyon dizilerinde toplumu bilinçlendirmeye yönelik dizilerin olması, kadınların aciz, güçsüz gösterildiği dizilerden ziyade daha güçlü olduğu dizilerin yayınlanması önerilmektedir.

Anahtar Kelimeler: *Kadına Yönelik Şiddet, Toplumsal Cinsiyet Roller, Televizyon Dizileri*

The Representation of Violence Against Women and Patriarchy in Television Series

Abstract

In the first period of humanity, women were hunting and gathering with men. After the invention of agriculture and people's settled life, women started to work more inside the house and men started to work outside. With the increase in infant mortality rates, women's lives began to take shape more in the home. This situation continued until after the industrial revolution and the decline in male participation of women in the post-war workforce. In these processes, women started to work in society and participate in social life again. However, most women continued to work in their home lives.

With the technological developments and the entry of television into the houses, people started to get information about the life outside the home, with television, which is the reflector of the outside world, without leaving the house. Afterwards, these images watched by individuals began to be quite effective in shaping their lives.

From this point of view, this study was carried out to determine the representation of women and the impact of television series on society. The study, which was carried out with the phenomenological research method from the qualitative research method, was based on the comparison of the thoughts of two different generations between the ages of 40-45 (middle adults) and 20-25 (young adults) using a semi-structured interview form. Within the scope of the research, in-depth interviews were conducted with 30 people in total. The data of the research were analyzed by descriptive analysis method. Within the scope of the study, three themes emerged: the display

of violence against women, the presentation of gender inequality in TV series and the symbolization of patriarchy in TV series. As a result of the research, it is seen that there is a lot of violence against women in television series, TV series show women weaker, and patriarchy is heavily covered. In line with these results, considering the effect of television on individuals, it is suggested that there should be TV series aimed at raising awareness of the society in television series, and that the series in which women are more powerful rather than those in which they are shown as helpless and weak.

Key Words: Gender Roles, TV Series, Violence Against Women

Giriş

Toplumsal cinsiyet rolleri, toplumda kadının ve erkeğin rollerini tanımlayan sözlü olmayan rollerdir. Bu roller özellikle ataerkil toplumlardan bebeklerin doğumundan itibaren uygulanmaya başlandığı görülmektedir (Akgün, 2021). Toplumsal cinsiyet eşitliği ise toplumsal cinsiyet rollerinin erkeklerin lehine olması nedeni kadınlara erkeklerle toplumsal yaşamdaki eşit haklara sahip olması çalışmasıdır. Bu ayrım kadının aleyhine her alanda birden çok eşitsizlik doğurmuştur. Toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin en önemli sonuçlarından birisi kadına şiddettir (Bingöl, 2014). Kadına şiddet, tüm dünyada görülen en büyük sorunlarından biridir ve bu şiddet sadece kadınları değil aile içinden başlayarak kız çocuklarına da uygulanmaktadır.

Şiddet, sadece tecavüz, taciz veya fiziksel uygulanan güç anlamına gelmemekte; duygusal, sözel ve ekonomik şiddet de her an karşılaşılabileceğimiz şiddet türleri arasında yer almaktadır. Şiddetin her türlü toplulumuzda yer almakta ve bu durum medyaya yansıtılmaktadır. Medyada kadına yönelik şiddet, yeniden farklı kalıplara sokularak üretilmektedir ve bu şiddet televizyon dizileri aracılığıyla meşrulaştırılarak insanlara izlettirilmektedir (Cihan, 2020). Televizyonda gösterilen kadın imgesi, kadına yönelik şiddetin yaşamın her döneminde var olmasını ve devam etmesini sağlamaktadır. Bununla birlikte kadınlar, toplumda cinsel obje olarak da gösterilmekte ve değersizleştirilmektedir. Güzel, zayıf kadın görüntüleri, medyada sürekli yer almakta ve güzellik algısı televizyon dizilerinde de dayatılmaktadır. Buna ek olarak medya, kadını daha da mağdur göstermekte, onları küçük düşürmekte bununla birlikte şiddet ve cinselliğe vurgu yapılan sahnelere

yer verilmektedir. Ayrıca kadına yönelik şiddetin komedi unsuru gibi sunulduğu dizilerde de insanların zevk alması ve izlenilmesi beklenilmektedir. Bu tür dizileri izleyen yetişkin ve çocuklar, televizyondaki toplumsal cinsiyet rollerini örnek almakta dahası şiddet normalleştirilmektedir.

Yukarıdaki bilgilerden hareketle bu çalışmanın amacı televizyon dizilerinde kadın imgesi ve kadına yönelik şiddetin nasıl verildiğinin incelenmesidir.

Televizyon Dizilerinde Kadına Yönelik Şiddetin Görünürlüğü ve Kadının Temsili

Televizyonda çeşitli içeriklerle programlar sunulmaktadır. Bu programlar bilginin yanı sıra bireylerin bilinçaltına da işlemektedir. Televizyon dizilerinde şiddet içerikleri, söylemler ve davranışlar bulunmaktadır. Dizilerde yer alan bu gösterimler, toplumda bir yerlerde yer edinir ve o toplumu olumsuz etkileyebilir. Televizyon dizilerinde sadece fiziksel şiddet değil psikolojik, cinsel, ekonomik vb. gibi şiddetin her türü de kadınlar üzerinden yansıtılarak gösterilmektedir. Toplumdaki bireyler günlük hayatta bu şiddete karşı olsa da televizyonda şiddeti izlemekten vazgeçmemektedir. Televizyon dizilerinde kadınlar geleneksel kadın ve modern kadın olarak yansıtılmaktadır. Geleneksel kadın imgesinde kadın evde; fedakâr, cefakâr, özverili anne ve eş olarak karşımıza çıkmaktadır. Eşine bağımlı olan kadın, ev işlerini yerine getirmeli, çocuklarının bakımını sağlamalı ve eşine itaat etmelidir. Buna ek olarak yoksul kadınlar veya geleneksel kadınlar; hayatta bir insanın başına gelebilecek tüm felaketlerin sırayla başına geldiği, kocasından şiddet gören, yoksullukla mücadele etmeye çalışan, ezilen bir karakter olarak yansıtılır. Aksi takdirde şiddete maruz kalmaktadır. Modern kadın tasvirinde ise; varlıklı, çalışmayan ancak vaktini kişisel bakımı ve sosyalleşme ile geçiren, aldatan veya aldatılan, hemcinslerinin veya iş arkadaşlarının kötülüğü için vakit harcayan kişi olarak karakterilize edilmiştir. Masallarda da olduğu gibi dizilerde de kadınlar kendi gücü ile hareket edememekte her zaman ya erkeğe muhtaç olmakta veya cinsiyetini kullanarak bir yerlere gelmektedir. Genel olarak kadın, televizyon dizilerinde arka plana atılan, bastırılmış bir karakter olarak karşımıza çıkmaktadır. Buna bağlı olarak da toplumda kadınlar kalıp yargılara sıkıştırılmıştır. Erkekler ise her zaman güçlü, kadının kendisine muhtaç olduğu, sorunları çözen, karısını aldatsa dahi haklı sebebi olan, töre veya namus nedeni ile karısını öldürdüğünde, karısına kuma getirdiğinde kısacası ne yaparsa yapsın yaptığı her hareketin ve davranışın bir açıklaması olan birey karşımıza çıkmaktadır.

Televizyon dizilerinde yansıtılan erkeğin egemen olma çabası, şiddet içerikli ve toplumsal cinsiyet rolleri gibi olay örgüleri topluma aksettirilen toplumsal cinsiyet rollerini pekiştirmektedir. Özellikle küçük yaşta olan çocukların, kadına yönelik şiddet içeren ve toplumsal cinsiyet rollerini katı biçimde işleyen dizileri izlemesi çocukların gelişim çağlarını etkilediği yönünde çalışmalar bulunmaktadır. Kadınlar kadına yönelik şiddet içerikli dizileri acıma, üzülmeye ve kınama duygusu içerisinde izleseler de zamanla bu duruma alışırlar ve tepki vermeden izlemeye ve diziyi takip etmeye devam ederler. Erkekler ise televizyon dizilerinde yayınlanan kadına şiddeti izlerken; bazı durumlarda kadının suçlu olduğunu, hak ettiğini, kadının toplumun stereotiplerine uymadığı için yargılamayı sürdürür ve erkeğin kadına uyguladığı şiddeti haklı bulurlar (Kırtepe, 2014). Bu anlamda gazetelerde görülen kadın cinayetlerini örnek gösteren, öldürülen kadın gibi kendisini öldüreceğini söyleyen erkekler bulunmaktadır.

Toplumsal Cinsiyet Dizilerinde Toplumsal Cinsiyet Roller ve Ataerkilliğin Görünürlüğü

Dizilerde kadına yönelik şiddetin gösteriminin yanı sıra toplumsal cinsiyet rolleri de olması gerektiği gibi yansıtılmamaktadır. Kurgulanan bu dizilerde toplumun kökeninden gelen ataerkillik ve kadının hor görülmesi kavramları diziler için artık reyting aracı haline gelerek dizi yapımcıları, yönetmen ve senaristler tarafından toplum sorunları malzeme amaçlı kullanılmaktadır (Namlı, 2019). Kullanılan bu içerik özellikle ataerkil ailelerde toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin normalleşmesine neden olmaktadır. Bu duruma ek olarak kadınlar tecavüzcülerine âşık olmak, zorla evlendirildikleri eşlerini sevmek, eşlerinin yeğenlerini sevmek gibi toplumda ve genel ahlak kuralları içerisinde uygun olmayacak davranış kalıplarını benimsemektedir. Toplum ise tecavüz sahnelerini, şiddet sahneleri gayet büyük bir zevkle izlemektedir.

Toplumsal cinsiyet rollerinde benimsenen olumsuz roller ise televizyon dizilerinde gösterilerek devamlılığını sağlamakta ve pekiştirilerek benimsetilmektedir. Televizyon dizilerinde erkeği güçlü, ekonomik özgürlüğü olan, statüsü yüksek, istediğini elde edebilen, karar verme yetkisinin bulunduğu bir kalıp olarak görmekteyiz. Bunun yanı sıra kadınlar ise ev işlerine bakmakla, eşinin isteklerini yerine getirmekle yükümlü itaatkâr, geleneksel kadın olarak görmekteyiz. Erkek egemenliğinin bulunduğu televizyon dizilerinde eşlerine karşı gelen kadınların cezalandırılmasına yol açmaktadır. Dizilerde normalleşen kalıpların günlük hayatta da devam etmesi bu şekilde

sağlanmaktadır. Kısıtlanmış deneyimleri ve eksik özgüvenleri ile erkek egemenliği altında yaşayan kadınlar ikinci planda kalmaktadır (Ağaoğlu Ercan ve Çakar Bikiç, 2019).

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Nitel araştırma; araştırmaya gerçeklik katan, elde edilen verilerin yoruma açık olduğu, derinlemesine betimlemeler yapılan, toplumsal gerçekliğin daha iyi anlaşılacağı ve toplumsal süreçlere dikkat çeken, araştırmacıya güvenilir veriler sunarak planlı ve sistemli olarak gerçekleştirilen araştırma yöntemidir (Altındağ, 2005). Bu araştırmada toplumun televizyon dizilerindeki kadın imgesi ve toplumsal cinsiyet rollerine bakış açılarının derinlemesine incelenmesi amacıyla nitel araştırma yönetiminden fenomenolojik araştırma yöntemi ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Fenomenolojik araştırmada var olan durum ile ilgili daha detaylı bilgi elde etmek amacıyla gerçekleştirilir.

Evren ve Örneklem

Araştırmamızın evreni olarak Türkiye’de yaşayan yetişkin ve Türk dizileri hakkındaki bakış açıları ve deneyimleri olan bireylerdir. Araştırmanın örnekleme ise, amaçlı örnekleme yönteminden aykırı durum örnekleme yolu ile seçilmiştir. Kuşaklar arasındaki görüş farkını da ortaya koyabilmek adına haftalık olarak dizi izleyen 20-25 (genç yetişkinler) ve 40-45 (orta yetişkinler) yaş aralığındaki iki farklı yaş grubu çalışmaya dahil edilmiştir. Her iki yaş grubunda da araştırmaya katkı sunmak isteyen 30’ar katılımcı olmak üzere toplamda 60 kişiyle görüşülmüştür. Aykırı durumlar, genellikle örnekleme yer alan katılımcıların hayat deneyimleri ve hayat standartlarının farklı olabileceği nedeniyle araştırmanın bağlamını örneklem grubu sınırlandırmaktadır (Corbin, 2014; akt. Baltacı, 2018).

Veri Toplama Araçları

Araştırmadaki veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanan sosyodemografik görüşmelere ilişkin görüşme formu ve yarı yapılandırılmış görüşme formu ile gerçekleştirilmiştir. Görüşmeler, bireysel görüşmelerden derinlemesine görüşme ile veri toplanmıştır.

Sosyal Demografik Bilgi Formu: Toplamda on sorudan oluşmaktadır. Sosyal demografik bilgi formunda doğum tarihi, doğum yeri, yaş, cinsiyet, eğitim durumu, meslek, medeni durum, sizin ya da aile bireylerinizin düzenli olarak izlediği bir televizyon dizisi var mı, bu izlediğiniz dizide kadına yönelik şiddet sahneleri var mı, izlediğiniz bu dizi toplumsal cinsiyet rollerine yönelik sahneler içeriyor mu gibi soruları içermektedir.

Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu: Yarı Yapılandırılmış görüşme formunda toplamda on soru bulunmaktadır. Bu sorular; *Televizyon dizilerinde kadına yönelik şiddete ilişkin sorular* ve *televizyon dizilerinde toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin sorular* gibi sorulardan oluşmaktadır.

Veri Toplama Süreci

Görüşmeler, araştırmaya katılan kişilerin uygun olduğu zaman diliminde gerçekleştirildi. Görüşmeler yüz yüze veya zoom programı aracılığı ile gerçekleştirilmiş olup ortalama 30 dakika sürmüştür. Yapılan görüşmelerde, kadına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin kadının imgesini nasıl yansıttığı konusundaki görüşler toplandı. Görüşmeler, araştırmacıların görüşme formunu katılımcıların verdiği bilgiler dâhilinde doldurmasıyla tamamlandı¹.

¹ Veriler Elif Gülşah Sevindim, Kübra Yaşar, Fırat Can Göğüş, Büşra Karahüseyin, Kübra Nur Yozgat, Türkan Merve Baş, Zeynep Arslan tarafından toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Araştırma verilerinin analizinde betimsel analiz yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Nitel veriler elle analiz edilirken, nicel verilere ilişkin bilgiler IBM SPSS 22 programıyla analiz edilmiştir.

Araştırmaya katılan bireylerin Demografik özellikleri Tablo 1’de verilmiştir.

Katılımcıların Demografik Özellikleri		S	%
Yaş	20-25	30	50,0
	40-45	30	50,0
Cinsiyet	KADIN	48	80
	ERKEK	12	20
Eğitim Durumu	İLKOKUL	9	15
	ORTAOKUL	6	10
	LİSE	13	21,7
	ÜNİVERSİTE	32	53,3
Medeni durumu	Evli	29	31
	Bekâr	48,3	51,7
Toplam		60	100

Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya katılan katılımcıların demografik bilgilerine bakıldığında %50’ sinin 20-25 yaş aralığının da geriye kalan %50’sinin ise 40-45 yaş aralığında olduğu görüldü. Araştırmaya katılan bireylerin cinsiyetlerine bakıldığında %80’inin kadın ve %20’sinin erkeklerden oluştuğu tespit edildi. Araştırmaya katılan katılımcıların eğitim durumuna bakıldığında, yoğunluğun %53,3’le üniversite mezunlarından oluştuğu görüldü. İkinci yoğunluğu ise %21,7’si ile lise mezunları oluşturmaktadır. Katılımcıların %15’i ilkokul mezunu iken %10’unu ortaokul mezunlarından oluştuğu görüldü. Araştırmaya katılan bireylerin medeni durumlarına bakıldığında 60 katılımcıdan 31 kişinin yani %51,7 sinin bekâr; %48,3 ünün yani 29 kişinin evli olduğu tespit edildi. Bu veriler sonucunda genellikle bekâr bireylerin boş vakitlerini televizyon dizilerini takip ederek geçirdikleri ve dizi sahnelerinde yer alan kadına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet rolleri hakkında bilgi sahibi oldukları görüldü.

Bulgular ve Yorum

Türk televizyon dizilerinde kadına şiddet sahneleri ve toplumsal cinsiyet sahneleri izleyen 40-45 yaş ve 20-25 yaş arasındaki bireylerin düşüncelerin incelenmesi amaçlayan bu araştırmada betimsel analiz yöntemi ile gerçekleştirilen nitel verilerin analizinde kadına yönelik şiddetin televizyonda temsili, cinsiyet eşitsizliğinin dizilerdeki sunumu ve dizilerde ataerkilliğin simgelenmesi olmak üzere üç tema belirlenmiştir.

Kadına Yönelik Şiddetin Televizyonda Temsili

Araştırmanın bu bölümünde düzenli olarak dizi izleyen katılımcıların televizyon dizilerinde yayınlanan şiddet sahnelerinin gösterimin kadınların ve toplum üzerindeki etkisinin nasıl olduğuna ilişkin bulgular incelenmiştir. Bu kapsamda görüşmeciler düşüncelerini aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

Kadına şiddet sahnelerinin bulunduğu bir diziyi izleyen insanlar bir bölüm izlediği zaman acaba diğer bölüm ne olacak diye merak içerisinde kalıyor. Sürükleyici ve bağlayıcı oluşu reytinglerin yüksek oluşunu oldukça çok etkiliyor ve tabii ki de bu tür diziler toplumumuzda kadının güçsüz korunmaya muhtaç bireyler olarak gösteriyor (G2, Kadın; yaş 21).

Bu sahnelerin ilgi çekici olduğunu düşünüyorum. Reytingleri yüksek olan dizilerde genelde şiddete uğrayan kadınlar mücadele ederek bu şiddetin üstesinden geliyorlar. Bence kadınların verdiği bu mücadeleyi ve güçlü bir kadının izlemek de toplumun hoşuna gidiyor olabilir (G1, Kadın; yaş 25).

Televizyon dizilerinde şiddete uğramış bir kadın görmeyi hiç sevmiyorum. Hiçbir kadınının şiddete maruz kalmasını doğru bulmuyorum. Ve şiddetle kınıyorum ve görünce de çok üzülüyorum, hem cinslerimin o durumda olması beni yıpratıyor (G48, Kadın; yaş 44).

Kendimi onun yerine koyuyorum kötü oluyorum. Kadının erkeğe gücü yetmez erkeğe şiddet uygulayamaz. Önceden gizliydi şu anda evde dışarıda hiç fark etmiyor her yerde var. Şimdi kadınlar da susmuyor da ses çıkartıyor da bir sonuç alamıyorlar yine her gün bir ölüm haberi geliyor (G40, Kadın; 45).

Toplumda okuma ve kitap kültürü az olduğu için dizilerdeki böyle şiddet gibi kötü olaylar kadınları ve toplumu direkt olarak olumsuz etkilemektedir. İnsanlar doğruyu yanlış izlediği dizilerden öğrenmeye çalışınca da orada gösterilen şiddet de insanlara normal hale gelerek görünürlüğü ortadan kalkıyor (G55, Erkek; yaş 41).

İnsanlar bunları izleyerek şiddetin çok kolay olduğunu düşünüyorlar. Dizilerde yansıtıldığı şekilde de sonuçlarının kısa sürede geçebileceğini zannediyorlar. Buna istinaden toplumumuz bunları izleyerek şiddete meyilli hale geliyor ve kadınlarımızda her zaman güçsüz olarak gösteriliyor (G7, Erkek; yaş 22).

Elde edilen bulgular kapsamında, kadınların şiddete uğrayarak topluma güçsüz olarak yansıtılma nedenleri incelendiğinde kadınların şiddete maruz kalan taraf olmasına rağmen şiddetin kadın faktöründen de kaynaklandığını savunan ve erkeğin üstünlük kurma çabasından kaynaklandığına dair bulgulara ulaşılmıştır. Televizyonlarda yer alan şiddetin toplumda normalleştiği ve bireyleri şiddete özendirdiği dahası öğrendiği şiddeti fiziksel uygulamanın yanı sıra sözel olarak da bu şiddetin ifade edildiği görülmektedir. Dahası İnce İnce Yasemince, Alemin Kralı gibi bazı televizyon dizilerinde kadına yönelik şiddet eğlence konusu olmakta, kadın şiddete uğradığında arkada gülme efektleri ile bu durum komikleştirilmektedir. Bu durumda özellikle gelişim çağında olan çocuklar şiddeti normalleştirmekte ve bu şiddeti kendi aralarında uygulamakta ve yaşadıkları en ufak olumsuzlukta şiddete başvurmaktadır. Bu konuda Bandura'nın sosyal öğrenme kuramı oldukça önemli yer tutmaktadır. Bireyler öğrendikleri davranışları ve eylemleri yeri geldiğinde uygulamaktadır. Bununla birlikte dizilerin kadınları güçsüz göstererek kötü örnek olduğu toplumu kötü etkilediği düşünülmektedir. Toplumdaki bireylerin bir kısmı televizyon dizilerinde şiddete maruz kalmış kadının öğrenilmiş çaresizlik içerisinde olduğunu yansıtan sahnelerin varlığından rahatsız olurken bir kısmı da sonrasındaki sahneleri merak ettikleri için bu sahneleri izlemeye devam etmektedir.

Cinsiyet Eşitsizliğinin Dizilerdeki Sunumu

Çalışmanın bu bölümünde televizyon dizilerinde yayınlanan kadın-erkek eşitsizliğinin dizilerdeki gösterimi, dizilerde eşitsizlik sonucu erkeğin kadın üzerindeki şiddet gibi güç gösterilerinde

bulunmasının kadını güçsüz olarak yansıttığı, toplumumuzun kültüründe bulunan ataerkil yapı sonucu toplum tarafından kadına ve erkeğe verilen roller sonucu toplumda oluşan kadın-erkek eşitsizliğinin dizilere yansımalarını sonucunda toplumda oluşan kadın imgesi ve son olarak katılımcıların dizilerdeki ataerkil kodlara karşı çıkararak kadın ile erkeğin eşit olduğunu savunan güçlü kadınlara karşı düşünceleri incelenmiştir. Bu kapsamda görüşmecilerin düşüncelerini aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

Kadını küçük, aciz ve ezik durumda göstererek topluma kötü örnek olduklarını düşünüyorum. Televizyonu sadece ergin bireyler izlemiyor. Çok küçük çocuklarda izliyor bu onlara kötü bir örnek olacaktır. İzledikleri gördükleri her şey onların gelecek hayatlarını etkilemektedir (G2, Kadın; yaş 20).

Benim için ev içinde çoğu zaman erkeğin sözü geçer, kadın erkekten bir tık daha ağır olmalı ve geride durmalı kadın yerini erkek yerini bilmeli diye düşünüyorum o yüzden dizilerdeki erkeğin hâkimiyet kurması ve eşitsizlik beni rahatsız etmiyor ancak erkeğin kadın üzerinde hâkimiyet kurmak isterken kadına çok fazla baskı yapmasının doğru olmadığını düşünüyorum (G47, Erkek; yaş 43).

Kadın erkek eşitsizliğine ilişkin sahneler ataerkil yapının bir ürünü. Bu sahneler çoğaldıkça toplumda kadını erkekten daha aşağı görenlerin düşünceleri de desteklenmiş oluyor bence (G1, Kadın; yaş 24).

Maalesef ki televizyonlarda ya bir kadın çok ücra bir köyde güçsüz, kendi ayakları üzerinde duramayan rolünde ya da çok lüks bir semtte güçlü kadın rolünde verilmektedir. Hiç aradaki orta halli ya da hem köy işleri yapan, köyde oturan ve yeri geldiğinde o köylü kadının kültürlü güçlü kadın olan bir rol yok. Ya siyah ya beyaz aradaki geçişler genelde dizilerde olmuyor. Yani gerçek hayatta böyle insanlar tabii ki var. Bununda yansıtılmasını isterim (G21, Kadın; yaş 20).

Erkeğin acizliği, kadında güç gösterisi, kendi güçsüzlüğünü kadın üzerinde sergiler. Cahil kesimin kendini ispatlaması gibi bir şey kadına şiddet ve kadını ezerek kadın üzerinde hakimiyet kurmak (G37, Kadın; yaş 44).

Elde edilen bulgular kapsamında, televizyon dizilerinde kadın ve erkeğe eşit roller biçilmediği, kadınları belirli kalıplara sığdırılmaya çalışıldığı, erkeği güçlü ve kadını aciz olarak yansıttığı görüldü. Toplumda var olan ataerkillik ve kültürel yapı nedeniyle toplumda kadın-erkek arasında

oluşan eşitsizliğin dizilere yansıdığı, toplumun dizileri değil, dizilerin toplumu örnek aldığı yönünde bulgulara ulaşılmıştır. Araştırma sonucunda cinsiyetler arası var olan eşitsizlik sonucu erkeklerin kadınlara şiddet uyguladığı, güçsüz konumda gösterdiği, kadın üzerinde orantısız güç kullandığı ve güç kullanan erkeğin egemenliğinin yıkıldığı yönünde sonuçlara ulaşılmıştır. Kadının dizilerde yaşadığı durumdan ve cinsiyet eşitsizliğinden rahatsız olan bireyler olmakla beraber bu durumun olması gerektiğini düşünen kadının ikincil planda kalmasının uygun olacağını düşünen ve dizilerin doğru olduğunu söyleyen bireyler de vardır. Bu durum ataerkil kalıplarla doğru orantılıdır. Bireyler çocukluktan itibaren edindikleri davranış kalıplarını yetişkinlik döneminde de devam ettirmekte, öğrendikleri davranışları sürdürme eğiliminde olmaktadır. Örneğin, şiddet görülen bir ailede büyümüşse eğer bu durumu kabullenebilmekte ve şiddete karşı gelmeyi düşünmemektedir. Araştırmacının cezaevinde kadınlarla yaptığı çalışmada kadınlara şiddet gördüklerinde boşanmayı düşünüp düşünmediği sorulduğunda bazı kadınlar bunun kader olduğunu söylerken bazıları da boşanmayı düşünmediklerini çünkü yaşamlarında daha önce boşanmaya tanık olmadıklarını söylemiştir. Bu durum kadınların yaşadığı şiddete, cinsiyet eşitsizliğine karşı öğrenilmiş çaresizlik yaşadığı ve durumu kabullenip yaşamlarını bu şekilde devam ettirdiklerini göstermektedir. Kadınlar kızları şiddete uğradığında da onlara şiddeti görmezden gelmelerini, her kadının şiddet gördüğünü yaşadıkları bu durumun normal olduğu söyledikleri görülmektedir. Bu durumda kadınlar televizyonda kendi yaşamlarından farklı yaşamlar gördüğünde ise hayatın kendilerinin yaşadığı gibi olmadığını fark etmektedirler. Bunun sonucu olarak kadın yaşadığı hayata baş kaldırdığında ise ya şiddetin dozu artmakta veya şiddet uygulan pozisyonuna düşmektedir.

Dizlerde Ataerkilliğin Simgelenmesi

Araştırmanın bu temasında ataerkil yapı, kültürel yapı, dizilerde işlenen ataerkil temanın toplumu etkilemesine karşı aile eğitimin önemi, dizilerde ataerkil kodların yaygın olmasına rağmen dizilerin izlenme sebeplerine baktığımızda bireylerin dizilerle kendilerini bağdaştırarak izledikleri kadın imgesine ilişkin görüşler, dizilerdeki modern kadın ve geleneksel kadın temsilleri gibi bulgular incelenmiştir. Bu kapsamda görüşmecilerin düşüncelerini aşağıdaki şekilde ifade etmişlerdir:

Toplum olarak hala çoğunluğumuz ataerkil yapıya sahip olduğumuz ve bunu sürdürdüğümüz için ve bu tür dizileri izlemeye devam ettiğimiz için yapımcılar dizilerde bu konuları işlemeyi tercih ediyor. Çözüm basit gibi aslında ataerkilliği ve şiddeti konu yapan dizileri izleyen çocuklarımıza gerekli aile eğitimini verdiğimizde çocuklarımız ve kadınların yansıtılış biçimini kötü örnek almaz (G14, Kadın; yaş 20).

Diziler kadınları aciz gösterdikleri için dizilerde kadını kurtaracak kişinin yine bir erkeğin gelmesini bekliyorlar ben olsam kendim bir adım atmayı tercih ederdim (G7, Kadın; yaş 43).

Türk dizilerinde görmüş olduğumuz kadın simgelerini kendi düşüncelerimi şöyle açıklayabilirim; geleneksel kadın, ekonomik olarak eşine bağlı olan, eşinin sözünden ayrılmayan, çoğu işi tek başına yapamayan, eşine karşı veya çevredeki insanlara hayır kelimesini kullanamayan kadın imgesi. Modern kadın, ekonomik olarak çoğunlukla özgür olan, kendi başının çaresine bakan vb. kişilerdir (G21, Erkek; yaş 21).

Geleneksel kadını dizilerde genele de yanlış yansıtıyorlar geleneksel kadın zorluklara karşı tek başına baş edebilen her işini kendisi yapabilen güçlü bir kadinken dizilerde daha güçsüz daha ezik bir şekilde veriliyor. Modern kadın ise her şeyi parası ile yapabilen daha zengin alımlı, bilgili, kültürlü gibi verilse de görüldüğü kadar güçlü kadınlar olmayabiliyor (G50, Kadın; yaş 45).

Geleneksel kadın, söz dinleyen, ev işleri yapan, çocuklarıyla ilgilenen, sessiz gösterilirken; modern kadın, rahat, çalışan, özgür olarak gösteriliyor. Buna bağlı olarak da dizilerde modern kadın, geleneksel kadın üzerinde üstünlük sağlıyor. Topluma bu şekilde yansıyor ve yaşıyor (G57, Erkek; yaş 42).

Bu sahneler bizim gerçek yaşantımızı yansıtıyor ama günümüzde kadın kendi ayakları üzerinde durabilen, eğitilmiş bireyler oldukları için artık bu tarz dizilere olumlu bakmıyorum. Bana göre bu tarz dizilerin bu tarz filmlerin kesinlikle olmaması gerekir (G60, Kadın; yaş 40).

Dizilerde gösterilen sahneler sonucunda toplumdaki bireyler kadını birey olarak değil daha çok bir nesne olarak görüyorlar. İstedikleri şeyleri yapması gereken, ona hizmet edecek ve kendi fikri, istekleri olmayacak insanlar olsun istiyorlar. Bu tarz sahneler maalesefki gerçeğimize çok uyuyor. Toplumumuzda da aynı dizilerde gösterildiği gibi olaylar yaşıyor. Bu nedenle de dizilerdeki bu sahneler çok gerçekçi (G1, Kadın; yaş 25).

Elde edilen bulgular kapsamında; kültürel yapının, kalıp yargıların, kadının erkeğe boyun eğmesinin, kısaca ataerkil yapının şiddeti hem toplumda hem de dizilerde desteklendiği ve şiddete neden olarak kadının güçsüz, aciz konumda gösterdiği sonucuna ulaşıldı. Ataerkil ailelerin televizyonda erkek egemenliğine dayanan dizileri izlemesinin toplumda ataerkilliğin daha fazla yer edinmesine, gelecek nesillere aktarılmasına katkıda bulunduğu görüldü. Kadınların dizilerde ‘eş’ ‘kutsal anne’ gibi kalıplara sığdırıldığı aciz ezik, güçsüz şiddete ve eşitsizliğe maruz kalmak zorunda kalan kişiler olarak gösterildiği sonucuna ulaşılarak, eril sistemde kadınların baskıya maruz kaldığı, dizilerde geleneksel ve modern kadın tiplmelerinin kadınların birbirini dışlamasına ve ayırıştırmasına neden olduğu görülmüştür. Bu duruma ek olarak kadının yaşadığı hayattan kurtulması için sürekli bir kurtarıcı erkeğe ihtiyaç duyması ve bunu sonunda elde etmesi toplumdaki kadınların da bu düşünce yapısını desteklemektedir. Bununla birlikte çocukluktan itibaren hapsedildiği kuleden kurtulmak için, uyanmak için, üvey annelerinin elinden kurtulmak için kısacası yaşamındaki olumsuzluklardan kurtulmak için kadın masal karakterleri hep bir prens beklemekte ve prenslerde gelmektedir. Bu algı ile büyüyen kadınlar yaşamlarını düzene sokmak için, buldukları çaresizlikten kurtulmak için hep bir kurtarıcı beklemektedir. Bu durum toplumun aynası olan dizilerde de kendisini göstermektedir. Kadın yaşadığı hayattan kurtulmak için her daim bir erkek beklemekte kendi gücü ile bir şey yapamamaktadır. Araştırmacının kadınlarla cezaevinde tahliye sonrası yaşamları ile beklentileri ile ilgili yaptığı bir çalışmada kadınlardan birisi “Bir erkek çıksa da beni bu hayattan kurtarsa” ifadesini kullanmıştır. Kadının neden cezaevinde olduğuna bakıldığında ise yine bir erkek yüzünden olduğu görülmüştür. Araştırmacının yaptığı görüşmelerde kadınlar kendilerinin cezaevine girmelerine neden olmasına karşın kurtuluş yolu olarak yine bir erkeği görmeleri kadınların kendi güçlerinin farkında olmadığını ve yaşamlarında erkeğe bağımlı olduklarını göstermektedir.

Ataerkil yaşam kurgularında ayrıca erkeğin kadını aldatmasının normal karşılandığı hatta bu durumun heyecan unsuru olduğu, kadının ise olaylardan haberinin olmadığı sahneler gerçekleşmektedir. Örneğin Yalan Dünya dizisinde karısını aldatan ana erkek karakter ve onun yakalanmamak için gerçekleştirdiği çabalar görülmektedir. Bu durumun aksine kadınlar eşlerini aldattığı sahnelerde kadın eğer fakirse kötü muamele ile karşılaşmakta fakat zenginse bu durum aşk adı altında kutsanmaktadır. Aşk memnu dizisindeki Bihter karakterinin yaşadıkları veya Yaprak Dökümündeki kız kardeşlerin bir erkeği elde etmek için çabaları, dahası o aileye gelin gelen bir kadının kocasından daha zengin bir erkek bulunca ona gitmesi gibi kadınların sadece

bedenleri üzerinde algı oluşturulduğu, kadını belli kalıplara sokmaya çalıştığı ve sadece cinselliği için kadınlarla birlikte olduğunu düşündürmektedir. Bununla birlikte kadınlar da sadece para ve zenginlik için erkeklerin peşinde koşan, kendi ayakları üzerinde duramayan ve her daim erkeğe muhtaç kişiler olarak yansıtılmaktadır. Güçlü kadın karakterlerin olduğu diziler Türk toplumunda kabul görmemekte/yayınlanmamaktadır.

Sonuç ve Öneriler

Sonuç olarak baktığımızda kadına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet eşitsizliği gibi yargılara hizmet eden sahnelerin televizyon dizilerinde sıkça yer alması ve geniş izleyici kitlesine ulaşması sonucunda, dış dünyaya yansıtılan kadın imgesi şiddete uğrayan ve eşitsizliğe maruz kalan kişi olarak gösterilmektedir. Bu araştırmada, düzenli olarak dizi izleyen katılımcıların televizyon dizilerinde yer alan kadına yönelik şiddet ve toplumsal cinsiyet rollerinin kadın imgesini nasıl yansıttığına dair bakış açıları incelenmiştir. Televizyon dizilerinde kadınların daha çok eviyle ilgilenen, ekonomik özgürlüğü olmayan, eşi tarafından kısıtlanan veya zengin, güçlü fakat aile ilişkileri iyi olmayan, annelik rolünü önemsemeyen gibi rol modellerde yansıtılması kadınların toplumdaki yerini zedelemekte, kadını değersiz bir konumda göstermekte, belirli kalıp yargılara sığdırmakta, toplumsal cinsiyet eşitsizliğinin ve ataerkil aile düzeninin toplumda yer edinmesine katkı sunmaktadır. Televizyon dizilerinde kadınların şiddete maruz kaldığı sahnelerin sık sık gösterilmesi sonucunda kadının sürekli olarak şiddete maruz kalması gerektiği gibi düşünceler toplumda oluşmaktadır. Televizyonda şiddet sahnelerinin yer alması ve şiddet uygulayıcısının cezasız kaldığının gösterilmesi, toplumda şiddetin normalleşmesini, tepkilerin azalmasını, örnek teşkil etmesini, şiddete eğilimli bireylerin cesaretlenmesini sağlamaktadır. Aynı zamanda televizyon dizilerinde şiddet sahnelerine tanık olan gelecek nesiller, şiddeti benimseyerek ve daha küçük yaşlarından itibaren gördüklerinden dolayı eril bir düşünce ve hayat tarzına sahip olma yatkınlıkları arttığı sonucuna ulaşmıştır.

Bu sonuçlar doğrultusunda;

Kadının sürekli olarak şiddete, eşitsizliğe maruz kalan ve toplumsal cinsiyet rolleri, ataerkillik ile mücadele etmek zorunda kalan kişi olarak gösteren televizyon dizilerine; kadına karşı şiddetin her

türlüsünü, kadın- erkek eşitliğini ve ataerkilliğin yarattığı problemleri açık bir şekilde gösteren dizi sahnelerine RTÜK bir kısıtlama getirilmesi ve tür dizilere ciddi yaptırımların olması,

Çocukları ile bu tarz dizi sahnelerini izleyen aileler, çocuklarının gelişimi ve geleceklerinde doğabilecek sorunlardan dolayı bilinçlendirilmeli,

Kadınların güçlü olduğu, kendi ayakları üzerinde durabildiği ve erkeğin gölgesi olmadan da yaşamını devam ettirebildiği diziler yaygınlaştırılmalı,

Diziler sadece insanlar için eğlence aracı olmamalı bununla birlikte bireylere öğretici faaliyetler de yürütmelidir.

Kaynakça

Ağaoğlu Ercan, E. ve Çakar Bikiç, N. (2019). Kadın Rollerinin Televizyon Dizilerinde Yer Alma Biçimlerine İlişkin Bir Karşılaştırma: Paramparça ve Medcezir Örneği. *İnsan ve İnsan Dergisi*, 6(20), 165-183.

Akgün, R. (2021). Dezavantajlı/Risk Altındaki Kadınlar. (Edt.) Hüseyin Doğan içinde Sosyal Hizmette Dezavantajlı/Risk altındaki gruplar.

Altındağ, M. (2005). Nitel Araştırma Teknikleri. (Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi, Ankara.

Baltacı, A. (2018). Nitel Araştırmalarda Örneklem Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(1), 231-274.

Bingöl, O. (2014). Toplumsal Cinsiyet Olgusu ve Türkiye'de Kadınlık. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 16(Özel Sayı 1), 108-114.

Cihan, F. (2020). İletişimsel Boyutta Kadına Şiddetin Medyada Yansıması. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.

Kırtepe, S. (2014). Televizyon Dizilerinin Toplum Üzerindeki Etkileri Sosyo-kültürel Bir Çözümleme: Erzurum Örneği. (Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

Namlı, M. (2019). Kadına Yönelik Şiddetin Medya Temsili. (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, İstanbul.